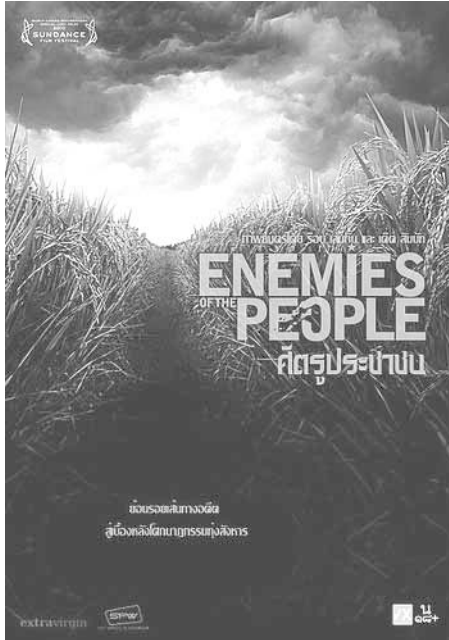

ENEMIES OF THE PEOPLE เมื่อสบสายตากับ “นิกฆ่า”

Enemies of the People หรือชื่อภาษาไทยตรงตัวว่า “ศัตรูประชาชน” เป็นหนังสารคดีผลงานของนักทำหนังสารคดีชาวอังกฤษ ริอบ เลมกิน ร่วมกับ เต็ด สัมบัท ผู้สื่อข่าวอาวุโสของหนังสือพิมพ์พนมเปญโพสต์ เข้าฉายในโรงหนังที่ห้างใหญ่ใจกลางเมืองย่านราชประสงค์ ในโครงการ Director’s Screen วันละหนึ่งรอบ ตั้งแต่ช่วงกลางเดือนพฤษภาคมที่ผ่านมา เป็นอีกหนึ่งทางเลือกให้กับผู้ชมท่ามกลางการพาเหรดของหนังซัมเมอร์ฟอร์มใหญ่จากฮอลลีวูดที่มีหนังใหม่ให้คนไทยได้ดูพร้อมคนทั่วโลกทุกสัปดาห์

จุดเริ่มต้นของสารคดีเรื่องนี้ มาจากความสนใจของสัมบัทเอง ที่อยากทราบว่าเกิดอะไรขึ้นกับประเทศของเขาในช่วงที่เขมรแดง (Khmer Rouge) ซึ่งมีผู้นำคือ พอล พต ขึ้นมามีอำนาจ ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๘ - ๒๕๒๒ เพียงไม่กี่ปีนั้น เกิดการสังหารชาวเขมรโดยเพื่อนร่วมชาติไปเกือบสองล้านคน จนเกิดเป็น “ทุ่งสังหาร” ที่ทั่วโลกรู้จักดี ก่อนหน้านี้มีการนำเสนอเหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้นในเขมรช่วงนั้นผ่านโลกภาพยนตร์มาแล้วโดยอิงจากเรื่องจริงที่เกิดขึ้นคือ The Killing Fields (ค.ศ.๑๙๘๔) ของผู้กำกับชาวอังกฤษ โรแลนด์ จอฟเฟ่ นับเป็นหนังที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดเรื่องหนึ่งในยุค’๘๐

สัมบัทเองเป็นผู้หนึ่งที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากความรุนแรงที่เขมรแดงก่อขึ้น เขาถึงกับต้องบ้านแตกสาแหรกขาด พ่อถูกทหารเขมรแดงแทงเสียชีวิตอย่างทารุณเพียงเพราะไม่ยอมมอบทรัพย์สินวัวควายของตนให้กับส่วนกลาง ส่วนแม่ก็ถูกบังคับให้แต่งงานกับนายทหารคนหนึ่ง ไม่เช่นนั้นลูกๆ จะถูกฆ่าทิ้งต่อมาแม่เสียชีวิตขณะที่คลอดลูก และพี่ชายของเขาที่สัญญาว่าจะให้โก๋ขนเขาตัวหนึ่งก็หายสาบสูญไป ซึ่งเขาเชื่อว่าน่าจะถูสังหารเช่นกัน เขาเองถูกเกณฑ์ไปใช้

แรงงานแม้จะอายุเพียงสิบขวบ โดยมีแต่ข้าวต้มให้กิน ในที่สุดเขาหนีมาอยู่ที่ค่ายอพยพชายแดนไทยในช่วงที่เวียดนามบุกยึดเขมร

หลายปีต่อมา เมื่อบ้านเมืองกลับคืนสู่ความสงบ สัมภาษณ์ใช้เวลาว่างในวันหยุดออกไปพูดคุยกับคนที่อยู่ในเหตุการณ์สังหารโหดครั้งนั้น แม้ลูกและภรรยาจะอยากให้เขาอยู่บ้านมากกว่า เพราะเป็นห่วงความปลอดภัยของเขา ภรรยาเองก็เผารอว่าเมื่อไรเขาจะเลิกชุดคุยเรื่องการสังหารครั้งนั้นเสียที สัมภาษณ์ได้คุยกับชาวบ้านสองคนคือ ลุงคุณ และ ลุงสุน จากรูปร่างภายนอก ทั้งสองคนไม่ต่างจากชาวบ้านทั่วไป เขาทำความรู้จักลุงทั้งสองคนอยู่หลายปี จนเชื่อใจ ไว้วางใจ ยอมเปิดเผยถึงช่วงเวลาที่พวกเขาเข้าร่วมกับเขมรแดง และได้รับคำสั่งให้ฆ่าคนที่ต้องสงสัยว่าจะเป็น “ศัตรูประชาชน” เป็นคนทรยศประเทศชาติ หรือเป็นหน่วยสอดแนมของเวียดนาม

เมื่อสัมภาษณ์ให้ลุงทำท่าขณะที่ฆ่าคนให้ดู ลุงคนนั้นก็ไม่ได้ปิดบังแต่อย่างใด โดยมีชาวบ้านคนหนึ่งมาเป็นแบบให้ เวลาฆ่า เขาจะให้เหยื่อนอนคว่ำ จับตรงหน้าผากให้ยกหัวขึ้นมาแล้วใช้มีดปาดคอ บอกว่า

ทำแบบนี้เหยื่อจะไม่ร้อง (ในหนังให้เราเห็นภาพเปรียบเทียบกับไก่ที่ถูกเชือดคอ) บางวันเขาต้องฆ่าแบบนี้จนถึงกับปวดเมื่อยมือ ก็เลยเปลี่ยนมาแทงคอบ้าง ส่วนใหญ่จะฆ่าตอนพลบค่ำ บางครั้งต้องฆ่าทั้งครอบครัว ฆ่าพ่อก่อน ลูกก็ร้องขอให้ไว้ชีวิตพ่อ บางทีก็ฆ่าลูกก่อน ลุงทั้งสองยังเผยอีกว่า นายทหารบางคนชอบกินถุงน้ำดีของเหยื่อแล้วให้พวกเขากินด้วย โดยมีความเชื่อว่ากินแล้วจะทำให้ตัวเย็นลงได้

ลุงมือสังหารทั้งสองคน แม้จะไม่ได้รับการลงโทษตามกระบวนการยุติธรรม แต่มีโนธรรมสำนึกก็ได้ติเตียนเขาในทุกๆ โมงยามอยู่แล้ว จนไม่อาจหาความสงบสุข สันติสุขภายใน เพราะข้างในใจรู้สึกปั่นป่วนอยู่ตลอดเวลา ได้แต่คิดว่าถ้าตายไปแล้วจะต้องตกลงไปในนรกขุมไหนกันแน่ ทำให้นึกถึงคำพูดของมือปืนรับจ้างวัยชรา วิลล์ มันนี่ (คลินท์ อีสต์วูด) ในหนัง Unforgiven (๑๙๙๒) ที่บอกกับเด็กหนุ่มน้อยที่เพิ่งเห็นโยโกฆาคนเป็นครั้งแรกว่า... *“การฆ่าคนเป็นเรื่องนรกชัดๆ เมื่อเราสังหารเขา เท่ากับเราได้ปลดปล่อยเขาจากทุกสิ่งทุกอย่าง รวมถึงสิ่งที่เขากำลังจะมีด้วย แล้วทำไมมนุษย์เราถึงได้ยังเข่นฆ่ากันอยู่ได้ทุกวัน”*

สิ่งที่พอจะชดเชยบาปกรรมที่ตกลงไป นอกจากทำบุญตามความเชื่อของศาสนาแล้ว ก็คือ การบอกเล่า สารภาพความจริงทั้งหมดให้สัมภาษณ์รับรู้อันนี้ก็เหมือนหนังสือสารคดีและถ่ายทอดต่อไปให้คนอื่นโดยเฉพาะคนรุ่นหลังได้รับทราบความจริงที่เกิดขึ้น มือสังหารระดับหมู่บ้านอย่างพวกเขาก็ไม่รู้เหมือนกันว่าใครเป็นคนสั่งให้สังหารชาวบ้านเหล่านี้ พวกเขาทำไปตามคำสั่งที่ได้รับมาจากหน่วยเหนือซึ่งส่งต่อกันมา จากระดับจังหวัด ระดับภาค จนไปถึงระดับผู้นำของเขมรแดง

ด้วยความตั้งใจที่อยากจะพูดคุยกับผู้นำระดับสูงของเขมรแดงที่ยังมีชีวิตอยู่ และจากอาชีพที่เป็นนักข่าว ทำให้ สัมภาษณ์ได้รู้จักกับลูกของอดีตเจ้าหน้าที่ระดับสูงของเขมรแดง และบรรดาญาติๆ ของ นวน เจีย (Nuon Chea) ซึ่งขณะที่เขมรแดงเรืองอำนาจนั้น ได้ชื่อว่า “พี่ชายหมายเลข ๒” เป็นมือขวาของ พอล พต (เสียชีวิตไปตั้งแต่ปี ๒๕๔๑) และแวะเวียนไปที่บ้านของ นวน เจีย อยู่หลายปี แต่การที่จะให้ นวน เจีย เชื่อใจ จนไว้วางใจจะเล่าความจริงที่เกิดขึ้นก็ไม่ใช่ว่าเรื่องง่าย ๆ ต้องใช้เวลาอยู่นานมาก และเมื่อ นวน เจีย ถ้ามถึงครอบครัวของ สัมภาษณ์ เขาก็ไม่ได้บอกความจริงที่ว่า ต้องสูญเสียสมาชิกทั้งหมดในครอบครัวไปจากการกระทำของทหารเขมรแดง ดูจากภายนอก นวน เจีย ไม่ต่างจากคนธรรมดาทั่วไป อาศัยอยู่ในบ้านไม้ในชนบทแห่งหนึ่ง แต่ในที่สุด นวน เจีย ก็ยอมเปิดเผยว่า สิ่งที่เขาทำลงไปนั้น เขาไม่ได้รู้สึกสำนึกผิดแต่อย่างใด แต่ทำไปเพราะคนเหล่านั้นเป็นศัตรูของประชาชน ของประเทศเขมร เป็นคนทรยศชาติ ต้องกำจัดเพื่อจะรักษาประเทศไว้ ไม่ให้ใครมายึดครองได้

เมื่อออกไปพูดคุยกับมือสังหารของเขมรแดง และผู้นำระดับสูงอย่าง นวน เจีย สัมภาษณ์ก็รู้สึกสะเทือนใจไปด้วย ทำให้เขากลับไปคิดถึงเหตุการณ์ร้ายๆ ที่เกิดขึ้นกับพ่อ แม่ และพี่ชายของเขา แต่ก็อดแปลกใจไม่ได้ว่าขณะที่ถามถึงรายละเอียดของการสังหาร หรือการฝังศพผู้คนที่ถูกฆ่า เขาก็ยังมีรอยยิ้มให้กับลุงน้าทั้งสองคน ไม่ได้มีความเกลียดชังว่าคนประเภทเดียวกับลุงทั้งสองคนนี่เอง ที่ลงมือสังหารครอบครัวเขา หรือแม้แต่การพบกับ นวน เจีย ผู้นำของเขมรแดงที่ต้องรับผิดชอบโศกนาฏกรรมที่เกิดขึ้น เขากลับรู้สึกผูกพันกับชายชราคนนี้ และรู้สึกใจหายในวัน

ที่ทางการนำเฮลิคอปเตอร์มารับ นวน เจีย เพื่อไปขึ้นศาลพิเศษพิพากษาคดีอาชญากรรมต่อมนุษยชาติ

สัมพัทธ์เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเราทุกคนในการก้าวข้ามความเกลียดชังอาชญากรรม แค้น อยากรจะตอบโต้กับคนหรือระบบที่มาทำร้าย เช่นฆ่าบุคคลที่เรารักไปอย่างทารุณ โหดร้าย ไร้ซึ่งเหตุผล เขาไม่ได้สืบเสาะหาฆาตกรเพื่อแก้แค้น แต่เดินทางค้นหาเพื่อเข้าใจความจริงของสิ่งที่เกิดขึ้นพูดคุยกันแบบชาวบ้านต่อชาวบ้านเพื่อสัมผัสถึงความรู้สึกเล็กๆ ของน้าเหล่าเหล่านั้น และเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมประเทศกันต่อไป ส่วนความผิดในอดีตที่คนเหล่านั้นได้กระทำไป ต้องปล่อยให้เป็นไปตามกระบวนการยุติธรรม มิใช่ศาลเตี้ย เพราะถึงอย่างไร น้าเหล่าเหล่านั้นก็ต้องทุกข์ทรมานใจไปจนกระทั่งลมหายใจสุดท้ายของชีวิตอยู่แล้ว...